

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร

รัชชา จันทร์รักษ์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000

อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ: tanatchaj@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเบิกจ่ายงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากบุคลากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 70 คน โดยประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 10 คน บุคลากรสายวิชาการ จำนวน 35 คน บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 25 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และบูรณาการโดยใช้แนวทางการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการศึกษาพบว่า 1) กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณ อยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน และปัจจัยด้านกระบวนการปฏิบัติงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณในระดับมากที่สุดและมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการ ด้านรูปแบบการบริหาร และด้านการวางแผน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณได้ร้อยละ 80.40 ($R^2 = 0.804$) ทั้งนี้ ปัจจัยด้านกระบวนการมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านรูปแบบการบริหาร ในขณะที่ด้านการวางแผนมีอิทธิพลในทิศทางเชิงลบ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน กลับไม่พบอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ประกอบด้วย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการจัดสรรงบประมาณและบูรณาการแผนงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรผ่านการอบรมระเบียบการเบิกจ่ายอย่างต่อเนื่อง จัดทำคู่มือแนวปฏิบัติมาตรฐาน (SOP) และแผนภูมิกระบวนการทำงาน (Flow Chart) ระบุขั้นตอนและระยะเวลาที่ชัดเจนเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อลดข้อผิดพลาด ด้านเอกสาร ตลอดจนพัฒนาระบบสารสนเทศอัจฉริยะ (Dashboard) สนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร และวิเคราะห์สะท้อนปัญหา อุปสรรคเพื่อปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้มีความคล่องตัวและเอื้อต่อผู้ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ, ปัจจัยที่มีอิทธิพล, การบริหารงบประมาณ

Factors Influencing the Efficiency of Budget Disbursement A Case Study of the Faculty of Architecture Art and Design Naresuan University, Thailand

Tanatcha Junruk

Faculty of Architecture Art and Design Naresuan University, Mueang Phitsanulok, Phitsanulok 65000, Thailand

Corresponding author's e-mail: tanatchaj@gmail.com

Abstract

This study aimed to 1) examine the budget disbursement process of the Faculty of Architecture and Design, Naresuan University; 2) investigate the factors affecting the efficiency of budget disbursement; and 3) propose guidelines for improving budget disbursement efficiency within the Faculty of Architecture, Art and Design, Naresuan University. The quantitative sampling method was employed to select the targeted participants. A total number of samples is 70, including 10 administrators, 35 academic staff members, and 5 supporting staff members. Data were collected using a structured questionnaire and analyzed using mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis. Qualitative data were obtained through semi-structured interviews with five key informants and integrated with the quantitative findings using methodological triangulation. The findings revealed that 1) the overall budget disbursement process was at a high level; 2) knowledge, competence, and professional expertise, as well as operational process factors, demonstrated the highest levels of influence and were significantly correlated with budget disbursement efficiency. Multiple regression analysis indicated that operational process, management style, and planning were significant predictors of budget disbursement efficiency, jointly explaining 80.40% of the variance ($R^2 = 0.804$). Among these predictors, operational process exerted the strongest positive influence, followed by management style, whereas planning showed a significant negative effect. In contrast, knowledge, competence, and professional expertise did not significantly influence budget disbursement efficiency; and 3) the proposed guidelines for enhancing budget disbursement efficiency include promoting staff participation in budget allocation and integrating operational plans to reduce duplication, strengthening personnel competencies through continuous training on financial regulations, developing Standard Operating Procedures (SOPs) and process flowcharts with clearly defined procedures and timelines, disseminating these guidelines through online platforms to minimize documentation errors, establishing an intelligent dashboard information system to support managerial decision-making, and systematically analyzing operational problems and obstacles to improve workflow efficiency and facilitate effective budget management.

Keywords: Budget Disbursement Efficiency, Influencing Factors, Budget Management

บทนำ

การบริหารงบประมาณถือเป็นภารกิจสำคัญของหน่วยงานภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ การเบิกจ่ายเงินงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพียงสะท้อนถึงความสามารถในการบริหารจัดการของหน่วยงานเท่านั้น แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการดำเนินงาน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 ได้ให้ความสำคัญกับการควบคุมการใช้จ่ายเงินงบประมาณให้เป็นไปตามแผนงาน โครงการ วัตถุประสงค์ และวงเงินที่ได้รับอนุมัติ โดยยึดหลักความโปร่งใส ความคุ้มค่า และความรับผิดชอบเป็นสำคัญ (พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561, 2561) อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานด้านการเบิกจ่ายงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งที่ผ่านมา พบว่ายังคงประสบปัญหาความล่าช้าในการเบิกจ่าย การเบิกจ่ายไม่เป็นไปตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่กำหนดไว้ รวมถึงการกระจุกตัวของงบเบิกจ่ายในช่วงปลายปีงบประมาณ ปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากกระบวนการทำงานที่ซับซ้อน การขาดระบบควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ ความไม่ชัดเจนของบทบาทหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในระเบียบและขั้นตอนการเบิกจ่ายที่ไม่สอดคล้องกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและการบรรลุเป้าหมายขององค์กรในภาพรวม ทั้งนี้การบริหารงบประมาณภาครัฐถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะการเบิกจ่ายงบประมาณซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของรัฐ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่าในการดำเนินงาน หลายประเทศจึงได้พัฒนาระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐ (Public Financial Management: PFM) เพื่อเชื่อมโยงกระบวนการวางแผนงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การเบิกจ่าย การติดตามประเมินผล และการควบคุมภายในให้เป็นระบบเดียวกัน อันนำไปสู่การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อองค์กร (Schick, 1998; Schick, 2015) แนวคิดการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting: PBB) ได้อธิบายไว้ว่า การจัดสรรงบประมาณควรเชื่อมโยงกับผลผลิต ผลลัพธ์ และตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน เพื่อให้การใช้ทรัพยากรของภาครัฐเกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม (Robinson & Last, 2009) ขณะที่แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) เน้นการบริหารองค์กรโดยยึดผลลัพธ์ ความรับผิดชอบ การเพิ่มประสิทธิภาพ และการพัฒนาคุณภาพการให้บริการสาธารณะ (Hood, 1991) ทั้งสองแนวคิดสะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณมิได้ขึ้นอยู่กับกาปฏิบัติตามระเบียบเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยระบบบริหารจัดการที่เชื่อมโยงการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ Andrews et al. (2017) ได้เสนอแนวคิด Building State Capability ว่าความสำเร็จของการดำเนินนโยบายภาครัฐขึ้นอยู่กับศักยภาพของบุคลากรและความสามารถขององค์กรในการนำนโยบายและกฎระเบียบไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าการมุ่งปรับปรุงกฎหมายหรือโครงสร้างองค์กรเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับข้อเสนอของ World Bank (2021) ที่ระบุว่าการพัฒนาระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การใช้ระบบสารสนเทศ การติดตามผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารงบประมาณมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทยจะมีการกำหนดระเบียบและมาตรการเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดหลายประการ เช่น การวางแผนงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับผลการดำเนินงานจริง การโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณระหว่างปี การขอเพิ่มแผนงบประมาณ และการเร่งเบิกจ่ายในช่วงปลายปีงบประมาณ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการใช้จ่ายงบประมาณและการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ เป็นหน่วยงานภายใต้มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งหน่วยงานที่มีพันธกิจด้านการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย โดยเฉพาะงบประมาณเงินรายได้ของคณะ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนและการควบคุมการเบิกจ่ายอย่างรอบคอบ จากการรวบรวมข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณในช่วงปีงบประมาณที่ผ่านมา พบว่าการเบิกจ่ายเงินงบประมาณบางส่วนยังไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด เกิดความล่าช้าในกระบวนการเบิกจ่าย และไม่สามารถดำเนินกิจกรรมบางโครงการได้ตามระยะเวลาที่วางไว้ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงบประมาณของคณะยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวัง จากข้อมูลดำเนินงานของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในระหว่างปีงบประมาณ 2564 - 2568 พบว่ากระบวนการควบคุมก่อนการเบิกจ่าย การวางแผนงบประมาณและแผนการเบิกจ่าย การดำเนินงานในแต่ละปี มีการขอเพิ่มแผนงบประมาณในแผนปฏิบัติการประจำปีจำนวนค่อนข้างสูง ทางผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานสรุปสาเหตุการขออนุมัติโอนหมวดเงินและการขอเพิ่มแผนงบประมาณ พบว่าตลอดระยะเวลา 5 ปี พบว่ามีการขอโอนหมวดเงินและเพิ่มแผนงบประมาณ โดยมีสาเหตุหลักมาจาก 1) การตั้งแผนงบประมาณต้นปีไม่เพียงพอ เนื่องจากตั้งงบประมาณตามประมาณการรับ (จำนวนนิสิตเทียบเท่าเต็มเวลา) ของแต่ละปี โดยไม่ได้นำผลการเบิกจ่ายของปีก่อนมาเปรียบเทียบ 2) มีโครงการใหม่ๆ เกิดขึ้นเพื่อรองรับการต่อการประกัน

คุณภาพการศึกษา 3) มีการยกเลิกดำเนินโครงการเพื่อเพิ่มโครงการใหม่เนื่องด้วยวัตถุประสงค์การดำเนินการไม่เหมือนเดิม 4) มีการเพิ่มแผนครุภัณฑ์ใหม่เนื่องจากไม่ตั้งงบประมาณรองรับไว้แต่จำเป็นเร่งด่วนที่ต้องใช้

ทั้งนี้ ทางผู้วิจัยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการเร่งรัดติดตามการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อกำกับ ดูแล เร่งรัด ติดตามการใช้จ่ายเงินงบประมาณให้สามารถเบิกจ่ายเป็นตามมาตรการเร่งรัดการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของภาครัฐ ตามรายงานการประชุมเร่งรัดติดตามการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดิน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2568 ปรากฏว่าผลการใช้จ่ายตามมติคณะรัฐมนตรี ประจำปีงบประมาณ 2568 ณ วันที่ 30 กันยายน 2568 สามารถเบิกจ่ายงบลงทุนได้ครบตามเป้าหมายร้อยละ 100 ในไตรมาสที่ 4 แต่ผลการเบิกจ่ายในไตรมาสที่ 1 - 3 ยังต่ำกว่าแผนที่กำหนดไว้ค่อนข้างมาก (ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการเร่งรัดติดตามการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินมหาวิทยาลัยนเรศวร, 2568) ดังแสดงในตารางที่ 1

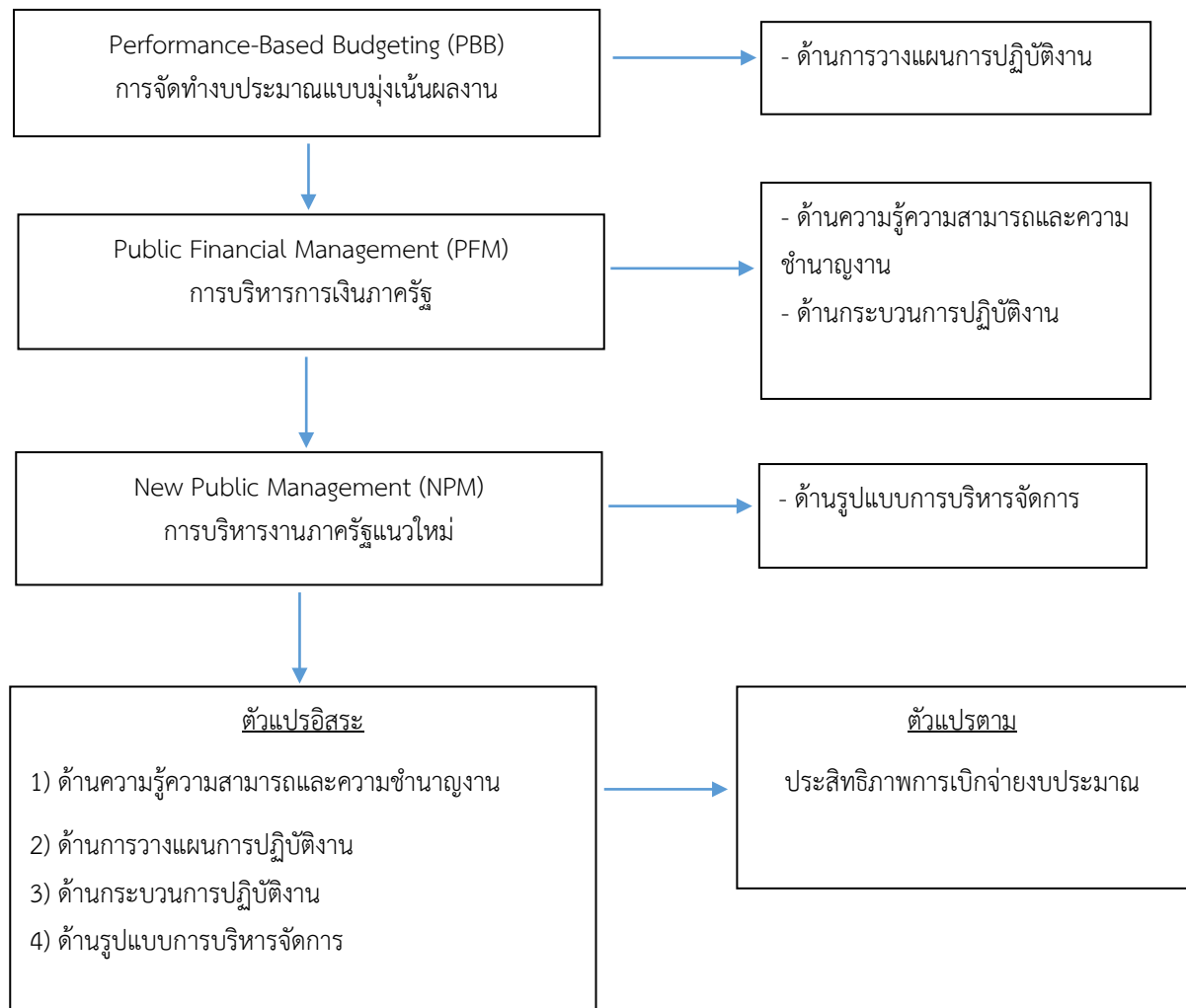
ตารางที่ 1 แสดงผลการใช้จ่ายตามมติคณะรัฐมนตรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

รายการ	แผน/ผล	ไตรมาส 1	ไตรมาส 2	ไตรมาส 3	ไตรมาส 4
งบลงทุน	แผน	39.00	66.00	77.00	100.00
	ผล	13.34	36.82	49.85	100.00

ที่มา: ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการเร่งรัดติดตามการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินมหาวิทยาลัยนเรศวร (มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2568)

จากตารางที่ 1 พบว่าแผนการใช้จ่ายงบประมาณมีการกำหนดเป้าหมายการเบิกจ่ายแบบสะสมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละไตรมาส โดยไตรมาสที่ 1 - 4 กำหนดเป้าหมายไว้ที่ร้อยละ 39, 66, 77 และ 100 ตามลำดับ แต่เมื่อแสดงผลการเบิกจ่ายจริงในช่วงไตรมาสที่ 1 - 3 ต่ำกว่าแผนที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยไตรมาสที่ 1 มีผลการเบิกจ่ายเพียงร้อยละ 13.34 ไตรมาสที่ 2 ร้อยละ 36.82 และไตรมาสที่ 3 ร้อยละ 49.85 สะท้อนให้เห็นถึงความล่าช้าในการดำเนินการและการเบิกจ่ายงบลงทุนในช่วงต้นและกลางปีงบประมาณ ทั้งนี้ ในไตรมาสที่ 4 สามารถเบิกจ่ายงบลงทุนได้ครบถ้วนตามแผนที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 100 แสดงให้เห็นว่าทางมหาวิทยาลัยมีการเร่งรัดการเบิกจ่ายในช่วงปลายปีงบประมาณ ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณและการดำเนินงานในภาพรวม

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่าประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย ได้แก่ ความรู้และสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงาน การวางแผนงบประมาณ กระบวนการดำเนินงาน การควบคุมภายใน ระบบสารสนเทศ และรูปแบบการบริหารองค์กร ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารการเงิน การคลังภาครัฐสมัยใหม่ (Andrews et al., 2017; Robinson & Last, 2009; Schick, 2015; World Bank, 2021) อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยดังกล่าวในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยเฉพาะในระดับคณะวิชา ค่อนข้างจำกัด ทำให้ยังขาดองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สะท้อนปัจจัยเฉพาะของหน่วยงานและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยได้จัดทำแนวคิดทางทฤษฎี ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

จากภาพที่ 1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน และด้านรูปแบบการบริหารที่มีต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ตลอดจนเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักการบริหารการเงินการคลังภาครัฐสมัยใหม่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารงบประมาณของมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภาครัฐในลักษณะเดียวกันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษากระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเบิกจ่ายงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ บุคลากรทั้งหมดของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวนทั้งสิ้น 85 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 70 คน โดยประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 10 คน บุคลากรสายวิชาการ จำนวน 35 คน บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 25 คน

เกณฑ์การคัดเลือก

1) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับกระบวนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ เช่น ผู้กำกับควบคุมดูแลงบประมาณของหน่วยงาน ผู้อนุมัติงบประมาณของคณะฯ หัวหน้าโครงการ ผู้ใช้จ่ายงบประมาณของคณะฯ

เกณฑ์คัดออก

1) ผู้ที่ไม่ได้มีหน้าที่หรือบทบาทเกี่ยวข้องกับกระบวนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ
กลุ่มทดสอบเครื่องมือ (Try Out) คือ บุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนของหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่บุคลากรภายในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม หน่วยงานที่สังกัด ประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของกระบวนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ด้านการปฏิบัติงานตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ด้านการติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณ ด้านการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทักษะความรู้ ความสามารถและความชำนาญ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ และคำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเบิกจ่าย ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทางเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนากระบวนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ คำถามส่วนนี้มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1) การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม จากนั้นนำผลของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาความตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งคำนวณจากความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับข้อคำถามที่สร้างขึ้น ดัชนีที่ใช้แสดงค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-objective Congruence Index: IOC) โดยสรุปผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแบบสอบถาม พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณ ทั้ง 4 ด้าน มีค่า IOC เท่ากับ 1 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่าย ทั้ง 4 ด้านมีค่า IOC เท่ากับ 1 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด โดยตรวจสอบข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะมีความเข้าใจตรงกัน และตอบคำถามได้ตามความเป็นจริงทุกข้อ รวมทั้งข้อคำถามมีความเชื่อมั่นทางสถิติ จึงต้องนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่า Cronbach's Alpha ของแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณ = 0.986 และ Cronbach's Alpha ของแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่าย = 0.988

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1) เตรียมเครื่องมือที่ได้จากตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและตรวจสอบความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้ว

2) จัดทำบันทึกข้อความเสนอขอรับอนุญาตเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม

3) แจกแบบสอบถามพร้อมดำเนินการชี้แจงต่อผู้ให้ข้อมูลหรือประชาสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานของผู้ให้ข้อมูลถึงวัตถุประสงค์ การเก็บข้อมูลการวิจัย วิธีการตอบแบบสอบถาม และการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามด้วยความ สัมผัสใจ

4) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจะมีการติดตามและกระตุ้นการตอบแบบสอบถามอย่างเหมาะสม เพื่อให้ ได้อัตราการตอบกลับที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1) จัดทำหนังสือถึงผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์

2) ติดต่อประสานงานเพื่อนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการ สัมภาษณ์ รวมถึงสิทธิของผู้ให้ข้อมูลและจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลในการเข้าร่วมการวิจัยและการบันทึกเสียงการ สัมภาษณ์ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

3) ผู้วิจัยใช้การบันทึกเสียงควบคู่กับการจดบันทึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล และจะดำเนินการสัมภาษณ์ในห้องประชุมที่ไม่มีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดระยะเวลาในการสัมภาษณ์ไม่เกิน 10 - 20 นาทีต่อ คน

4) นำข้อมูลเสียงที่บันทึกไว้มาถอดความเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

5) สำหรับการรักษาความลับ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับจริยธรรมการวิจัย โดยข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะถูก นำเสนอในภาพรวมเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่มีการเปิดเผยชื่อ นามสกุล หรือข้อมูลใด ๆ ที่สามารถระบุตัวตนของผู้ให้ข้อมูลได้ เอกสาร และไฟล์บันทึกเสียงจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ และใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการวิจัยเท่านั้น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D) การนำเสนอผลการศึกษานี้จะนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปและระดับ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

เกณฑ์การให้คะแนน ผลระดับความคิดเห็นสามารถวัดและแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2561) ได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.51 - 5.00	หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.51 - 4.50	หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.51 - 3.50	หมายถึง มีระดับความคิดเห็นปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.50	หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.50	หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ Multiple Linear Regression Stepwise

เกณฑ์การแปรผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Best, 1977)

0.00	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
0.01 - 0.20	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก
0.21 - 0.50	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
0.51 - 0.80	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
0.81 - 1.00	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาดำเนินการบูรณาการผลการวิจัยโดยใช้แนวทาง การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลการวิจัย โดยผสานข้อมูลจากหลายแหล่งและหลายวิธีการ ประกอบด้วย ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม) การวิจัยเชิงคุณภาพ (การสัมภาษณ์เชิงลึก) และข้อมูลจากเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งสภาพปัจจุบันของกระบวนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ และปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณ แยกตามรายด้าน

(N = 70)

กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D	ระดับความคิดเห็น
1) ด้านการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ	4.05	1.07	มาก
2) ด้านการปฏิบัติงานตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณ	4.41	0.54	มาก
3) ด้านการติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณ	4.38	0.49	มาก
4) ด้านการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ	3.84	0.90	มาก
รวม	4.17	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าหน่วยงานมีกระบวนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ด้านการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ด้านการปฏิบัติงานตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ด้านการติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณ ด้านการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความคิดเห็นในด้านการปฏิบัติงานตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณ มาก ($\bar{x} = 4.41$ และ S.D = 0.54) รองลงมา คือ ด้านการติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณ ($\bar{x} = 4.38$ และ S.D = 0.49) และด้านการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ น้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.84$ และ S.D = 0.90)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเบิกจ่ายงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่าย แยกตามรายด้าน

(N = 70)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่าย	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D	ระดับความคิดเห็น
1) ด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน	4.66	0.44	มากที่สุด
2) ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน	4.30	0.69	มาก
3) ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน	4.31	0.64	มาก
4) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ	4.24	0.68	มาก
รวม	4.38	0.49	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าหน่วยงานมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่าย ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีความคิดเห็นในด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน มากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$ และ S.D = 0.44) รองลงมา

คือ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ($\bar{x}$ = 4.31 และ S.D = 0.64) และด้านรูปแบบการบริหารจัดการ น้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 4.24 และ S.D = 0.49)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

(N = 70)

ประสิทธิภาพการเบิกจ่าย	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D	ระดับความคิดเห็น
1) ดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณได้เป็นไปตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่กำหนด	4.40	0.66	มาก
2) ดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณได้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด	4.57	0.57	มากที่สุด
3) เอกสารและขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณมีความถูกต้องครบถ้วนตั้งแต่ครั้งแรก	4.38	0.72	มาก
4) กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณของหน่วยงานมีความต่อเนื่องโดยไม่เกิดความล่าช้าในขั้นตอนสำคัญ	4.48	0.65	มาก
5) การเบิกจ่ายงบประมาณสามารถสนับสนุนการดำเนินงาน/โครงการของหน่วยงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด	4.54	0.55	มากที่สุด
6) กระบวนการบริหารและดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณของหน่วยงานมีความคล่องตัว สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม	4.51	0.65	มากที่สุด
7) สามารถดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณได้เป็นไปตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่กำหนด	4.57	0.60	มากที่สุด
รวม	4.49	0.54	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า หน่วยงานมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความคิดเห็นในการดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณได้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด และสามารถดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณได้เป็นไปตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่กำหนด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.57 และ S.D = 0.57, 0.60) รองลงมาคือการเบิกจ่ายงบประมาณสามารถสนับสนุนการดำเนินงาน/โครงการของหน่วยงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ($\bar{x}$ = 4.54 และ S.D = 0.55) และน้อยที่สุดคือเอกสารและขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณมีความถูกต้องครบถ้วนตั้งแต่ครั้งแรก ($\bar{x}$ = 4.38 และ S.D = 0.72)

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่าย ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่าย	ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ	
	r	P
1) ด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน	0.702**	0.000
2) ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน	0.214	0.075
3) ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน	0.869**	0.000
4) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ	0.370**	0.002
รวม	0.644**	0.000

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายในภาพรวมกับประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวรมีค่าความสัมพันธ์ ($r = 0.644^{**}$ และ $P = 0.000$) แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวก และมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน มีค่าความสัมพันธ์ ($r = 0.214$ และ $P = 0.075$) มีค่าความสัมพันธ์แปรผันตรงในระดับต่ำ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่ ด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน มีค่าความสัมพันธ์ ($r = 0.702^{**}$ และ $P = 0.000$) แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน มีค่าความสัมพันธ์ ($r = 0.869^{**}$ และ $P = 0.000$) แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับสูง ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ มีค่าความสัมพันธ์ ($r = 0.370^{**}$ และ $P = 0.002$) แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับต่ำ โดยมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยเมื่อทำการทดสอบสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยตนเอง ปรากฏผลตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่าย ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร

		N = 70			
ตัวแปรอิสระ		ด้านการความรู้ ความสามารถและ ความชำนาญงาน	ด้านการวางแผนการ ปฏิบัติงาน	ด้านกระบวนการ ปฏิบัติงาน	ด้านรูปแบบการ บริหารจัดการ
ด้านการความรู้ ความสามารถและ ความชำนาญงาน	Pearson	1.000	0.328**	0.747**	0.388**
	Correlation				
	Sig.(2-tailed)		0.006	0.000	0.001
ด้านการวางแผนการ ปฏิบัติงาน	Pearson	0.328**	1.000	0.330**	0.889**
	Correlation				
	Sig.(2-tailed)	0.006		0.005	0.000
ด้านกระบวนการ ปฏิบัติงาน	Pearson	0.747**	0.330**	1.000	0.398**
	Correlation				

	Sig.(2-tailed)	0.000	0.005	0.001
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ	Pearson Correlation	0.388**	0.889**	0.398**
	Sig.(2-tailed)	0.001	0.000	0.001

$N = 70$; r = Pearson's Product-moment Correlation Coefficient; $p < 0.01$ (2-tailed).

จากตารางที่ 6 พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันทุกคู่ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.328 ถึง 0.889 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เกือบทุกคู่ของตัวแปร ($p < 0.01$) สะท้อนว่าปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษามีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน แต่มีระดับความสัมพันธ์แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายคู่ พบว่า ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับ ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ($r = 0.889$, $p < 0.001$) รองลงมา คือ ด้านความรู้ ความสามารถ และความชำนาญงาน กับ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ($r = 0.747$, $p < 0.001$) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคู่อื่นอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ($r = 0.328 - 0.398$, $p < 0.01$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ พบว่า ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงที่สุดกับประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ ($r = 0.869$, $p < 0.001$) รองลงมา ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถ และความชำนาญงาน ($r = 0.702$, $p < 0.001$) และ ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ($r = 0.370$, $p = 0.002$) ตามลำดับ ขณะที่ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.214$, $p = 0.075$)

จากผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและการตรวจสอบค่า Multicollinearity พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรทั้ง 4 ด้านเข้าสู่การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

ตัวแปรอิสระ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1) ค่าคงที่	1.134	0.334		3.400	0.001
2) ด้านความรู้ความสามารถ	0.141	0.102	0.115	1.382	0.172
3) ด้านวางแผนปัจจัย	-0.358	0.095	-0.449	-3.745	0.000
4) ด้านกระบวนการ	0.654	0.072	0.764	9.113	0.000
5) ด้านรูปแบบการบริหาร	0.334	0.099	0.420	3.393	0.001

$R = .897$, $R^2 = .804$, Adjusted $R^2 = .792$, $F(4, 65) = 66.54$, $p < .001$

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ผลการทดสอบทั้ง 4 ด้านมีความเหมาะสมในการอธิบายประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 66.845$, $p < 0.001$) โดยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณได้ร้อยละ 80.40 ($R^2 = 0.804$) และเมื่อปรับค่าความแปรปรวนแล้วสามารถอธิบายได้ร้อยละ 79.20 (Adjusted $R^2 = 0.792$)

เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า ด้านกระบวนการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณมากที่สุด ($\beta = 0.764$, $p < 0.001$) รองลงมา ได้แก่ ด้านรูปแบบการบริหาร ($\beta = 0.420$, $p = 0.001$) ขณะที่ ด้านการวางแผนปัจจัย มีอิทธิพลในทิศทางเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -0.449$, $p < 0.001$) ส่วน ด้านความรู้ความสามารถ ไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.115$, $p = 0.172$)

จากผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านกระบวนการและด้านรูปแบบการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ ในขณะที่ปัจจัยด้านการวางแผนมีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งสะท้อนว่าหากการ

วางแผนงบประมาณไม่มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานจริง อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายลดลง ส่วนปัจจัยด้านความรู้ความสามารถไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญเมื่อพิจารณาพร้อมกับตัวแปรอื่น

โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized Regression Equation) ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.134 + 0.141X_1 - 0.358X_2 + 0.654X_3 + 0.334X_4$$

โดยที่

- $\hat{Y}$ = ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ
- X_1 = ด้านความรู้ ความสามารถ และความชำนาญงาน
- X_2 = ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน
- X_3 = ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน
- X_4 = ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง นำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้ 7 ประเด็นหลัก ผลปรากฏตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ข้อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

ประเด็นข้อเสนอแนะทาง	แนวทางเชิงนโยบาย	แนวทางเชิงปฏิบัติการ
1) การวางแผนงบประมาณและการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม	กำหนดนโยบายให้ทุกหน่วยงานร่วมกันจัดทำแผนงบประมาณและแผนดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของคณะและมหาวิทยาลัย เพื่อให้การใช้ทรัพยากรงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	จัดประชุมวางแผนก่อนเริ่มปีงบประมาณ จัดทำปฏิทินการดำเนินงาน และกำหนดผู้รับผิดชอบแต่ละโครงการอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถดำเนินงานและเบิกจ่ายได้ตามแผน
2) การพัฒนาความรู้ และทักษะของบุคลากร	กำหนดนโยบายพัฒนาศักยภาพบุคลากร ทั้งสายสนับสนุน และสายวิชาการ ด้านการเงิน การคลัง และการบริหาร งบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงาน	จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายและการจัดทำเอกสาร พร้อมจัดทำฐานข้อมูลความรู้ (Knowledge Base) เพื่อให้บุคลากรสามารถศึกษาค้นคว้าและนำไปใช้ได้ถูกต้อง
3) การสนับสนุนและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงาน	จัดตั้งระบบให้คำปรึกษาด้านงบประมาณ และการเบิกจ่าย เพื่อสนับสนุนและลดปัญหาที่เกิดจากความไม่เข้าใจระเบียบหรือขั้นตอนการดำเนินงาน	จัดช่องทางการให้คำปรึกษา เช่น Line Official พร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบและระยะเวลาการตอบกลับที่ชัดเจน เพื่อให้การสนับสนุนเป็นไปอย่างรวดเร็ว
4) การพัฒนาคู่มือและมาตรฐานการปฏิบัติงาน	กำหนดให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedure: SOP) ด้านการเบิกจ่ายงบประมาณที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งคณะ เพื่อสร้างความถูกต้องและลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน	จัดทำคู่มือการเบิกจ่าย พร้อมตัวอย่างเอกสาร Checklist และแบบฟอร์มมาตรฐาน พร้อมปรับปรุงให้ทันสมัยตามระเบียบที่เปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ

ประเด็นข้อเสนอแนวทาง	แนวทางเชิงนโยบาย	แนวทางเชิงปฏิบัติการ
5) การจัดทำแผนผังกระบวนการและกำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน	กำหนดนโยบายการบริหารระยะเวลาการเบิกจ่าย (Timeline Management) เพื่อควบคุมให้ทุกขั้นตอนดำเนินงานตามกรอบเวลาที่กำหนด	จัดทำ Flow Chart แสดงขั้นตอนการเบิกจ่าย กำหนดระยะเวลาของแต่ละขั้นตอน และประชาสัมพันธ์กรอบเวลาการเบิกจ่ายให้ทุกหน่วยงานรับทราบและถือปฏิบัติร่วมกัน
6) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ	ส่งเสริมการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารงบประมาณ การติดตามผล และการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	พัฒนา Dashboard ติดตามผลการเบิกจ่าย แบบ Real-time จัดทำระบบแจ้งเตือน กำหนดส่งเอกสาร และรายงานสถานะการเบิกจ่ายผ่านระบบออนไลน์ เพื่อเพิ่มความเร็วและลดความผิดพลาด
7) การติดตาม วิเคราะห์ และปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงาน	กำหนดให้มีระบบติดตามและประเมินผล การเบิกจ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการและยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงาน	วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเป็นรายไตรมาส จัดประชุมสรุปผลการดำเนินงาน พร้อมกำหนดมาตรการปรับปรุงและติดตามผลตามวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) อย่างต่อเนื่อง

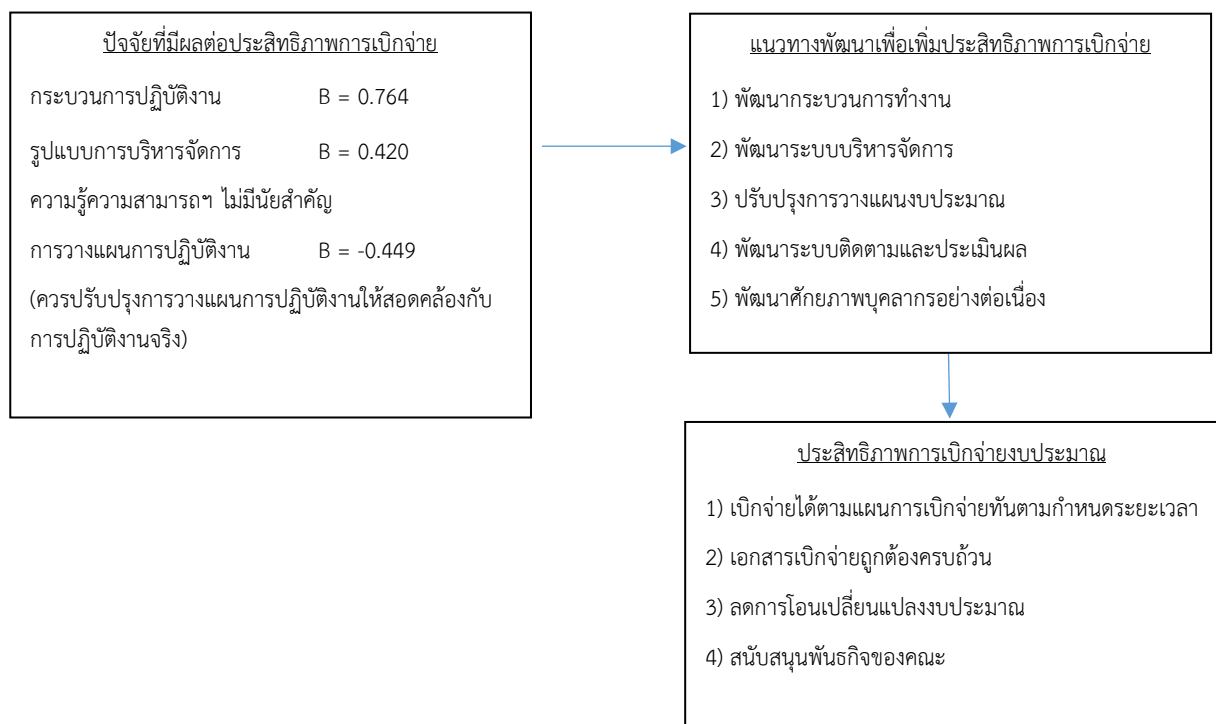
จากตารางที่ 8 สรุปได้ว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะ และการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร ครอบคลุมการพัฒนาด้านการวางแผนงบประมาณ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงาน การสื่อสารข้อมูลที่ชัดเจน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการบริหารจัดการ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้การเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะ และการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ และนำเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะ และการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณของคณะฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการปฏิบัติงานตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณ และการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณตามลำดับ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยประเด็นที่โดดเด่น คือ การดำเนินการเบิกจ่ายแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดและการดำเนินการได้ตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ส่วนประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา คือ ความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารตั้งแต่การยื่นครั้งแรก เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน และด้านรูปแบบการบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยด้านกระบวนการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์สูงที่สุด ขณะที่ด้านการวางแผนการปฏิบัติงานไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณได้ร้อยละ 80.40 สะท้อนว่าปัจจัยทั้ง 4 ด้านมีความสามารถในการอธิบายประสิทธิภาพการเบิกจ่ายในระดับสูง ทั้งนี้ ปัจจัยด้านกระบวนการปฏิบัติงานเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกมากที่สุด รองลงมาคือด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ขณะที่ด้านการวางแผนการปฏิบัติงานมีอิทธิพลในทิศทางเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนว่าการวางแผนงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงอาจส่งผลให้ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายลดลง ส่วนด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน แม้จะได้รับการประเมินในระดับสูง แต่ไม่พบอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเมื่อพิจารณาพร้อมกับปัจจัยด้านกระบวนการและการบริหารจัดการ สำหรับแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ ควรมุ่งเน้นการวางแผนงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาความรู้ และทักษะของบุคลากร การให้คำปรึกษาและสนับสนุนผู้ปฏิบัติงานอย่างทันทั่วถึง การจัดทำคู่มือและมาตรฐานการปฏิบัติงาน การจัดทำ Flow Chart และระยะเวลาการเบิกจ่ายงบประมาณ การนำระบบสารสนเทศและ Dashboard มาใช้ในการติดตามผลการเบิกจ่าย ตลอดจนการติดตาม วิเคราะห์ และปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปอย่าง

ถูกต้อง รวดเร็ว โปร่งใส และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณเกิดจากการบูรณาการระหว่างกระบวนการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการ และการพัฒนาระบบสนับสนุน มากกว่าการพึ่งศักยภาพของบุคลากรเพียงด้านเดียว แม้ว่าบุคลากรจะมีความรู้และความชำนาญในระดับสูง แต่เมื่อเข้าสู่การวิเคราะห์เชิงสาเหตุ กลับพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพมากที่สุดคือ คุณภาพของกระบวนการปฏิบัติงาน และ รูปแบบการบริหารจัดการ ซึ่งสะท้อนว่าการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน การกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ และการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การเบิกจ่ายงบประมาณดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังพบว่าปัจจัยด้านการวางแผนการปฏิบัติงานมีอิทธิพลในทิศทางเชิงลบต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ ซึ่งสะท้อนประเด็นสำคัญเชิงนโยบายว่า การวางแผนงบประมาณที่ขาดความยืดหยุ่นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานจริง อาจกลายเป็นข้อจำกัดต่อประสิทธิภาพของการเบิกจ่าย ดังนั้น การวางแผนควรเชื่อมโยงกับข้อมูลสารสนเทศ การติดตามผล และการทบทวนแผนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของภารกิจ และการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างเหมาะสม

จากข้อค้นพบทั้งหมด ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์เป็น แบบจำลองการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณเชิงบูรณาการ (Integrated Budget Disbursement Efficiency Model: IBDEM) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การวางแผนงบประมาณที่สอดคล้องกับภารกิจ (Strategic Planning) 2) กระบวนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ (Standardized Process) 3) การบริหารจัดการและการกำกับติดตามของผู้บริหาร (Management and Governance) และ 4) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (People Capability and Digital Support) โดยทั้ง 4 องค์ประกอบทำงานร่วมกันภายใต้วงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) เพื่อส่งเสริมให้การเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผน มีความถูกต้อง ทันเวลา โปร่งใส และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของหน่วยงานได้อย่างยั่งยืน ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่าย

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายผลการวิจัยไว้ดังนี้

1) ผลการศึกษาระบบการเบิกจ่ายงบประมาณของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติงานตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณและด้านการติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานมีการดำเนินงานด้านงบประมาณตามแผนที่กำหนดไว้ มีการกำกับติดตามการใช้จ่าย

งบประมาณอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การเบิกจ่ายงบประมาณเป็นไปตามเป้าหมายของหน่วยงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคณะมีระบบการกำกับติดตามผลการดำเนินงานและการรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณต่อผู้บริหารอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สามารถเร่งรัดการเบิกจ่ายและแก้ไขปัญหาได้อย่างทันทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุกิตติ์ ปานสี (2568) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณของจังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวว่าปัจจัยด้านขั้นตอนและกระบวนการเป็นหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการเบิกจ่ายงบประมาณ เนื่องจากหน่วยงานของรัฐจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการและขั้นตอนตามที่มีระเบียบ กฎหมายหรือหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องที่ระบุไว้อย่างเคร่งครัด หากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนกระบวนการและมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณสามารถดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วและเป็นระบบ

2) ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ พบว่า ด้านความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนว่าบุคลากรให้ความสำคัญกับความรู้ด้านกฎหมาย ระเบียบการเงินการคลัง การจัดซื้อจัดจ้าง และทักษะการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยลดข้อผิดพลาดและเพิ่มความถูกต้องของการเบิกจ่าย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จารุกิตติ์ ปานสี (2568) และแนวคิดของ Andrews et al. (2017) ที่อธิบายว่าศักยภาพของบุคลากรเป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพองค์กรภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ความถดถอยกลับพบว่าปัจจัยด้านความรู้ความสามารถไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า บุคลากรทุกหน่วยงานปฏิบัติงานภายใต้ระเบียบ กฎหมาย และระบบการเงินมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ระดับความรู้ของผู้ปฏิบัติงานมีความแตกต่างกันน้อย จึงไม่สามารถอธิบายความแตกต่างของประสิทธิภาพการเบิกจ่ายได้อย่างชัดเจน ขณะที่ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่าด้านกระบวนการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการเบิกจ่ายสูงสุด รองลงมาคือด้านความรู้ความสามารถและด้านรูปแบบการบริหารจัดการ สะท้อนว่าการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การมีคู่มือมาตรฐาน และการใช้ระบบสารสนเทศช่วยสนับสนุนการเบิกจ่ายให้มีความถูกต้อง รวดเร็ว และตรวจสอบได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภคพร ชีระจันทร์ และ ฐาปนพงศ์ จุ้ยเปี้ยว (2564) และแนวคิดการบริหารการเงินการคลังภาครัฐ (Public Financial Management: PFM) ของ Schick (1998) and Schick (2015) ที่ให้ความสำคัญกับระบบควบคุมภายในและการติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรร่วมกันกลับพบว่าด้านระบบและกระบวนการปฏิบัติงานไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเป็นผลจากการที่ทุกหน่วยงานใช้ระบบและแนวปฏิบัติเดียวกัน จึงไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างของผลลัพธ์การเบิกจ่าย ในทางตรงกันข้าม ผลการศึกษพบว่าด้านการวางแผนงบประมาณและด้านการบริหารจัดการเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของการเบิกจ่ายงบประมาณขึ้นอยู่กับคุณภาพของการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การจัดสรรทรัพยากร และการกำกับติดตามการดำเนินงาน มากกว่าความสามารถของบุคลากรหรือการมีระบบงานเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting: PBB) ของ Robinson and Last (2009) แนวคิด PFM ของ Schick (2015) และผลการศึกษาของ Andrews et al. (2017) ที่ชี้ว่าประสิทธิภาพขององค์กรภาครัฐเกิดจากคุณภาพของระบบการบริหารจัดการมากกว่าศักยภาพของบุคลากรเพียงมิติเดียว นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลการเบิกจ่ายจริงที่พบว่างบลงทุนมีการเบิกจ่ายล่าช้าในช่วงไตรมาสที่ 1 - 3 แม้ว่าผลการสำรวจจะประเมินกระบวนการและประสิทธิภาพการเบิกจ่ายอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนว่าการรับรู้ของผู้ปฏิบัติงานไม่ได้สอดคล้องกับผลการดำเนินงานจริงทั้งหมด โดยอาจเกิดจากการที่การวิจัยวัดการรับรู้ต่อคุณภาพของกระบวนการ ขณะที่ข้อมูลการเบิกจ่ายสะท้อนผลลัพธ์ของการดำเนินงานจริง ซึ่งเป็นคนละมิติของการประเมินประสิทธิภาพ อีกทั้งผู้ตอบแบบสอบถามอาจมีแนวโน้มประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองในเชิงบวก และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานงบลงทุนโดยตรง จึงสะท้อนภาพรวมของการบริหารงบประมาณมากกว่าปัญหาเฉพาะของการเบิกจ่ายงบลงทุน ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Moore (1995) and World Bank (2021) ที่เสนอว่าการประเมินประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณควรพิจารณาทั้งประสิทธิภาพของกระบวนการ และผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์ ควบคู่กัน เพื่อให้สามารถอธิบายประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างครอบคลุมและสะท้อนสภาพการดำเนินงานที่แท้จริง

3) สำหรับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ พบว่าผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญกับการวางแผนงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากร การจัดทำคู่มือและมาตรฐานการปฏิบัติงาน การกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินงานที่ชัดเจน ตลอดจนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการบริหารจัดการและการติดตามผลการเบิกจ่ายงบประมาณ ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาระบบการเบิกจ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจวบ ศรีวงษ์ และคณะ (2560) ที่ศึกษาการพัฒนากระบวนการเบิกจ่ายเงินของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น โดยผลการศึกษาได้สรุปและอภิปรายผลไว้ว่า คู่มือการปฏิบัติงานหรือ SOP ถือเป็นกระบวนการลดขั้นตอนการดำเนินงาน เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการดำเนินงานตามหลัก PMQA ในหมวดที่ 6 ที่ว่าด้วยกระบวนการสร้างคุณค่า

โดยกระบวนการสร้างระบบการเบิกจ่ายเงินของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น ที่มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน หรือ SOP เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การพัฒนางานโดยได้ฝังการไหลของงาน (Work flow) ใหม่ที่สามารถลดขั้นตอนการทำงาน กรอบแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการเบิกจ่าย

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะของบุคลากรด้านการเงิน การคลัง และพัสดุอย่างต่อเนื่อง ผ่านการฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเพิ่มความถูกต้อง และลดข้อผิดพลาดในการเบิกจ่ายงบประมาณ ควรจัดทำและปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติงาน (SOP) คู่มือการเบิกจ่ายงบประมาณ และตัวอย่างเอกสารที่ถูกต้องให้เป็นปัจจุบัน พร้อมเผยแพร่ให้บุคลากรสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ควรพัฒนาแผนผังกระบวนการปฏิบัติงาน (Flow Chart) และกำหนดระยะเวลาการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้รับผิดชอบโครงการสามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรพัฒนาระบบสารสนเทศหรือ Dashboard สำหรับติดตามผลการเบิกจ่ายงบประมาณแบบ Real-time เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารและเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับติดตามงบประมาณ ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเบิกจ่ายงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ และนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณในระดับมหาวิทยาลัย หรือเปรียบเทียบระหว่างคณะ/ หน่วยงาน เพื่อให้เห็นความแตกต่างของบริบทการบริหารงบประมาณและหน่วยงาน
- 2) ควรศึกษาปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณ เพื่อรองรับ การพัฒนาระบบบริหารงบประมาณในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยความกรุณาจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รศ.สุทัศน์ เขียววัฒนา คณบดีคณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งบุคลากรและ คณาจารย์ภายในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลเพื่อ ประกอบการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- จารุกิตติ์ ปานสี. (2568). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณของจังหวัดแม่ฮ่องสอน* (วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2561). การแปลผลเมื่อใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลแบบมาตราส่วนประมาณค่า. *วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 2(1), 64-70.
- ประจวบ ศรีวงษ์, วิไลวรรณ โยคุณ, สัณญา ใจคง, และ สิทธิพร นามมา. (2560). การพัฒนาระบบการเบิกจ่ายเงินของสำนักงานป้องกัน ควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น*, 24(1), 105-117.
- ภคพร ธีระจันทร์, และ ฐานปนพงศ์ จุ้ยเปี้ยว. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเบิกจ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2564*. กรมปศุสัตว์.
- พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561. (11 พฤศจิกายน 2561). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 135 ตอนที่ 92 ก, หน้า 1.
- Andrews, M., Pritchett, L., & Woolcock, M. (2017). *Building state capability: Evidence, analysis, action*. Oxford University Press.
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). USA: Prentice-Hall.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration*, 69(1), 3-19.
- Moore, M. H. (1995). *Creating public value: Strategic management in government*. USA: Harvard University Press.
- Robinson, M., & Last, D. (2009). A basic model of performance-based budgeting (IMF Technical Notes and Manuals No. 2009/01). International Monetary Fund.

Schick, A. (1998). *A contemporary approach to public expenditure management*. World Bank Institute.

Schick, A. (2015). *Reflections on two decades of public financial management reform*. International Monetary Fund.

World Bank. (2021). Public expenditure and financial accountability (PEFA): Assessing public financial management performance. Retrieved from <https://www.pefa.org>